

Phát triển năng lực đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử cho học sinh lớp 4 thông qua thiết kế Infographic trong dạy học tiếng Việt

Nguyễn Thị Huỳnh Như*

*Trường Tiểu học Kim Đồng, Quận 7, Tp Hồ Chí Minh

Received: 18/6/2024; Accepted: 25/6/2024; Published: 01/7/2024

Abstract: Reading comprehension is one of the key competencies emphasized in the 2018 General Education Program. Texts with historical elements help students evoke feelings for their homeland, appreciate, and preserve the nation's traditional values. To develop the reading comprehension skills of 4th graders for texts with historical elements, I propose designing infographics using Canva software. This approach enhances the effectiveness of teaching and learning the Vietnamese language, contributing to the development of students' competencies and qualities.

Keywords: Texts, historical elements, reading comprehension, infographic

1. Giới thiệu

Theo Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018 phát triển năng lực đọc hiểu cho học sinh (HS) ngày càng được chú trọng, HS được rèn luyện các kĩ năng đọc, viết, nói và nghe trong quá trình đọc hiểu. Trong môn Tiếng Việt lớp 4, yếu tố lịch sử được tích hợp vào một số văn bản nhằm “giúp HS khám phá thế giới tự nhiên và xã hội xung quanh để bồi dưỡng lòng tự hào dân tộc, tình yêu thiên nhiên, quê hương, đất nước; ý thức bảo vệ thiên nhiên, giữ gìn và phát triển các giá trị văn hoá Việt Nam; tôn trọng sự khác biệt về văn hoá giữa các quốc gia và dân tộc” (Bộ giáo dục và Đào tạo, 2018, tr. 3-4). Dạy đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử vẫn còn khá mới đối với một số đơn vị, các kiến thức đòi hỏi kết hợp lại với nhau trong một môn học, không riêng lẻ dẫn đến HS cần thêm thời gian để hiểu sâu sắc nội dung bài học. Bài viết này đề cập đến việc thiết kế infographic nhằm phát triển năng lực đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử cho HS lớp 4 và một số sản phẩm infographic đã được thiết kế, vận dụng trong quá trình dạy học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Năng lực đọc hiểu

Có nhiều tác giả, nhà nghiên cứu có cách trình bày khái niệm đọc hiểu khác nhau do mỗi người có cách tiếp cận vấn đề ở những góc độ khác nhau. Theo Pisa, đọc hiểu là “Khả năng hiểu, sử dụng, suy ngẫm về các văn bản viết và hình thành động lực đọc đúng đắn, nhằm đạt được các mục tiêu của bản thân, tích lũy kiến thức, phát triển tiềm năng và tham gia vào xã hội”. Đọc hiểu không chỉ là kĩ năng mà còn là một

năng lực. Năng lực đọc hiểu được phát triển và hoàn thiện ở mức độ ngày càng cao khi được dùng để giải quyết nhiệm vụ học tập của các môn học khác, giải quyết nhiệm vụ của cuộc sống, lúc này nó trở thành năng lực chung của mỗi HS, mỗi cá nhân (Nguyễn Thị Hạnh, 2014).

2.1.2. Văn bản có yếu tố lịch sử

Theo (Sách giáo khoa Lịch sử và Địa lí 6, 2018) lịch sử là những gì đã xảy ra trong quá khứ, bao gồm mọi hoạt động của con người từ khi xuất hiện đến nay. Văn bản có yếu tố lịch sử là văn bản được tích hợp yếu tố lịch sử vào trong nội dung văn bản, nội dung yếu tố lịch sử được tích hợp có thể là: nhân vật, sự kiện, địa danh,...có ý nghĩa, giúp người học có hiểu biết hơn về lịch sử, khơi gợi những phẩm chất tốt đẹp về lòng nhân ái, yêu nước, tự hào dân tộc,...

2.1.3. Infographic

Infographic là một dạng thức thể hiện các thông tin, dữ liệu hoặc kiến thức bằng sự kết hợp giữa ngôn ngữ với hình ảnh, biểu đồ, số liệu,...nhằm truyền đạt thông tin một cách sinh động, hấp dẫn bằng các hình thức trình bày mang tính thẩm mỹ, hiệu quả trong sử dụng màu sắc, đường nét,...giúp người xem dễ dàng tiếp cận và ghi nhớ thông tin.

2.2. Lợi thế của infographic trong giáo dục

Mỗi infographic được sắp xếp theo từng chủ đề, bố cục phù hợp, hình ảnh trực quan, màu sắc đẹp mắt, sơ đồ, biểu bảng,...được sử dụng phù hợp phản ánh được mối liên hệ giữa các sự vật, hiện tượng. Các thông tin được trình bày một cách có hệ thống, các khái niệm liên kết lại với nhau, liên hệ cảm xúc, suy nghĩ của người học, từ đó tạo sự thu hút, giúp

người học ghi nhớ lâu hơn. Infographic còn cung cấp thông tin trong thời gian ngắn, các thông tin đều được đơn giản hóa nên sẽ không mất nhiều thời gian để đọc những thông tin được thể hiện trên một trang giấy infographic.

2.3. Thiết kế infographic trong dạy đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử cho học sinh lớp 4

2.3.1. Nội dung thiết kế infographic

Các chủ điểm trong sách giáo khoa Tiếng Việt 4 được biên soạn phù hợp với khung thời gian năm học, gắn liền với thực tế. Các văn bản có chứa yếu tố lịch sử được thể hiện qua nhiều chủ điểm khác nhau trong sách giáo khoa tập 1, tập 2 và tích hợp khéo léo, phù hợp với mức độ nhận thức của HS lớp 4.

Văn bản có yếu tố lịch sử thuộc các thể loại: Văn bản văn học (văn bản truyện, thơ, kịch) và văn bản thông tin. Yếu tố lịch sử được nhắc đến trong văn bản gồm: Các nhân vật lịch sử, di tích lịch sử, địa danh lịch sử được thể hiện qua không gian, bối cảnh, từ ngữ,... cung cấp cho người học những thông tin lịch sử quan trọng, những nét đẹp về truyền thống văn hóa của dân tộc Việt Nam và một số nước trên thế giới.

Văn học nhân gian được giảng dạy trong chương trình môn Tiếng Việt 4 góp phần thể hiện rõ hơn yếu tố lịch sử có trong văn bản. Lịch sử và văn hóa nhân gian có ảnh hưởng lẫn nhau. Lịch sử tạo nền tảng hình thành văn hóa nhân gian, ngược lại văn hóa nhân gian phản ánh, bổ sung cho lịch sử.

2.3.2. Một số nguyên tắc thiết kế infographic trong dạy hiểu cho học sinh lớp 4

- Dữ liệu phù hợp: Dữ liệu cần đáng tin cậy, nội dung phù hợp với hoạt động giảng dạy và phù hợp với đặc điểm tâm sinh lí HS lớp 4. Dữ liệu cần được chọn lọc một cách kỹ lưỡng, chính xác.

- Thông tin có ý nghĩa và liên kết mạch lạc: Infographic truyền tải nội dung bài học, các vấn đề một cách khéo léo, không rời rạc, giúp người xem hiểu rõ hơn về sự phát triển, quá trình đang mô tả. Mặt khác, một số văn bản có nội dung truyền tải các thông điệp ý nghĩa cũng như gợi ý người đọc suy nghĩ về các giải pháp cần thực hiện sau khi đọc hiểu thông qua infographic.

- Khả năng tương tác và chia sẻ: Thiết kế infographic trên các website hay infographic trên giấy thì việc sử dụng các hiệu ứng, liên kết hoặc mã QR để tăng sự tương tác với người học thì cần thiết. Nhờ vậy, nội dung kiến thức không chỉ nằm trong phạm vi lớp học mà còn lan tỏa đến với những người học khác có nhu cầu sử dụng.

- Hình ảnh nâng cao mà không gây mất tập trung:

Hình ảnh là yếu tố quan trọng trong mọi loại hình thiết kế bao gồm infographic, hình ảnh trực quan làm sản phẩm thiết kế trở nên sinh động, hấp dẫn so với trình bày một nội dung với câu chữ thông thường.

2.3.3. Phương pháp thiết kế infographic trong dạy đọc hiểu cho học sinh lớp 4

- Phương pháp (PP) phân tích, tổng hợp: GV cần nghiên cứu, tìm hiểu nội dung để xác định được chủ đề, nhân vật, thông điệp,... chú ý tổng hợp các nội dung chính chứa từ khóa quan trọng để giúp HS đọc hiểu dễ dàng, dễ nắm bắt nội dung trọng tâm của văn bản. Ngoài ra, xuất phát từ nội dung văn bản mà GV cần phân tích, lựa chọn bố cục thiết kế phù hợp. Từ đó, làm cơ sở để phác thảo bản thiết kế đầu tiên cũng như phát triển các ý tưởng thiết kế khác. Cụ thể, người thiết kế cần:

+ Xác định mục tiêu thiết kế: Xác định được mục tiêu thiết kế hướng đến đối tượng nào, sản phẩm được dùng để làm gì và mang lại giá trị cho người học như thế nào.

+ Xác định chủ đề, nội dung của infographic: Đây là bước quan trọng để định hướng được những nội dung sẽ thể hiện trong trang giấy, một ý tưởng, đề tài hay, thú vị sẽ giúp thiết kế infographic thêm phần độc đáo, lôi cuốn người học.

+ Tìm kiếm, thu thập thông tin, số liệu: GV tìm kiếm, thu thập những thông tin liên quan, nổi bật để tạo nên một sản phẩm chính xác, ngắn gọn nhưng hiệu quả.

+ Sử dụng các công cụ, phần mềm thiết kế infographic: Có thể thiết kế infographic theo PP thủ công (dùng bút vẽ). Tuy nhiên với sự phát triển của khoa học công nghệ như ngày nay, xuất hiện nhiều công cụ, phần mềm hỗ trợ thiết kế infographic như: phần mềm Powerpoint, Canva, Piktochart, Easel.ly, Venngage, Google charts,....

- PP làm việc nhóm: Quá trình làm việc nhóm giúp có được những ý tưởng thiết kế hay, chỉnh sửa, thay thế những nội dung không phù hợp với mục đích thiết kế. Các sản phẩm được tạo thành có cơ hội để nhận xét, sửa chữa kịp thời.

2.3.4. Một số infographic minh họa trong dạy đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử cho học sinh lớp 4

*Ví dụ minh họa: Các infographic được thiết kế từ ứng dụng Canva. Ứng dụng này giúp người dùng thiết kế thuận tiện, thỏa sức sáng tạo một infographic mang phong cách cá nhân. Nội dung thiết kế dựa theo sách giáo khoa Tiếng Việt 4 Chân trời sáng tạo.

- Độ dài Tháp Châm: Cung cấp cho người học về vị trí địa lí của di tích, đặc điểm ngôi tháp, những

trải nghiệm trong lễ hội Ka – tê, ý nghĩa của Tháp Chăm trong đời sống văn hóa, tín ngưỡng của người dân.

- Bác sĩ của nhân dân: Sản phẩm giúp cho người học biết hơn về những hành động ý nghĩa lúc sinh thời của bác sĩ, giải thích vì sao mọi người gọi ông là “Bác sĩ của nhân dân”. Các công trình mang tên ông như là lời nhắc nhở thế hệ mai sau biết ơn những giá trị tốt đẹp mà ông đã đóng góp cho ngành y.

- Trống đồng Đông Sơn: Được thiết kế dựa trên bài viết của nhà nghiên cứu Nguyễn Văn Huyền. Sản phẩm đã tóm lược và minh họa bằng những hình ảnh cụ thể nhằm giúp cho người học có cái nhìn trực quan hơn về trống đồng Đông Sơn, là đỉnh cao của nền văn minh Đông Sơn thời đại Hùng Vương.

Hình 2.1. Một số infographic minh họa văn bản có yếu tố lịch sử

3. Kết luận

Thiết kế và sử dụng infographic trong dạy đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử cho HS lớp 4 mang lại hiệu quả trong quá trình dạy và học. Các sản phẩm infographic đã chuyển tải thông tin một cách sinh động, ngắn gọn, chính xác, giúp HS dễ dàng tiếp cận, phát huy năng lực đọc hiểu của mình. Nội dung thiết kế là các văn bản có yếu tố lịch sử góp phần cung cấp cho HS kiến thức lịch sử, giúp HS nhớ lâu hơn về nhân vật, sự kiện lịch sử,... đồng thời phát huy năng lực thẩm mỹ, yêu mến cái đẹp, tinh thần tự học và thái độ trân trọng, yêu mến quê hương, đất nước. Việc thiết kế infographic trong dạy đọc hiểu văn bản có yếu tố lịch sử là bước khởi đầu để GV và HS có thể vận dụng cách thức dạy học này vào trong các môn học khác cũng như là công cụ hữu ích sử dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực, qua đó hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực căn cơ của người học đáp ứng với xu thế giáo dục ngày nay.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ Văn*, Hà Nội.
- [2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông môn Lịch sử và Địa lí cấp tiểu học*, Hà Nội.
- [3]. H. Naparín và A. B. Saad (2017), *Infographics in education: Review on infographics design*. The International Journal of Multimedia & Its Applications.
- [4]. Nguyễn Thị Hạnh (2014), *Xây dựng chuẩn năng lực đọc hiểu môn Ngữ văn của chương trình GDPT sau 2015 ở Việt Nam*. số 56.
- [5]. OECD. 2009. *PISA 2009 Assessment Framework: Key Competencies in Reading, Mathematics and Science*.

